

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/59-9>
УДК 330.117:658

Коваленко О. В.

доктор економічних наук, професор,
Інженерний інститут
Запорізького національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6802-7213>

Бахтін І. В.

магістрант,
Інженерний інститут
Запорізького національного університету

Kovalenko Olena

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Engineering Institute of Zaporizhzhia National University

Bahтин Ivan

Engineering Institute of Zaporizhzhia National University

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

INVESTMENT CLIMATE IN UKRAINE AND ITS INFLUENCE ON THE INVESTMENT ACTIVITY OF ENTERPRISES

У статті висвітлено стан та перспективи здійснення інвестування у підприємницьку діяльність підприємств України в умовах глобалізації фінансово-економічних відносин. Здійснено уточнення понятійної бази інвестиційної проблематики у рамках функціонування підприємств. Проведено дослідження інвестиційного середовища країни, розглянуто основні проблеми інвестиційної діяльності, систематизовано та поглиблено теоретичні знання та здійснено аналіз теоретичних засад формування інвестиційного клімату в Україні. Запропоновано здійснювати оцінку перспективних змін інвестиційного клімату в економіці України та Запорізької області.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестори, індикатори, оцінки, іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, інвестиційна політика.

The article describes the state and prospects of investing in entrepreneurship of the Ukrainian enterprises in the conditions of globalization of financial and economic relations. The conceptual base of investment problems within the framework of functioning of enterprises has been clarified. The country's investment environment has been researched, the main problems of investment activity have been considered, the theoretical knowledge has been systematized and deepened, and the theoretical foundations of the formation of the investment climate in Ukraine have been analyzed. It is proposed to evaluate prospective changes in the investment climate in the economy of Ukraine and the Zaporizhzhia region. Effective implementation of investment activities at the present stage is the basis for the development of the economy of Ukraine, ensuring the possibility of its integration into the European socio-economic space, improving the competitiveness of domestic enterprises. In order to increase the volume of foreign investments, it may be advisable to implement such measures as: setting up a special advisory body (within the framework of joint committees that will operate under the terms of the EU-Ukraine Association Agreement and FTA), which will be responsible for coordinating and developing investment cooperation between Ukraine and the EU; establishment of an institution in Ukraine that would take care of pre-trial (or extra-judicial) protection of the interests of foreign investors, taking into account international standards and business ethics; simplification of procedures for regulation of relations between the state and entrepreneurs in the sphere of attracting foreign investments; introduction of a reliable legislative system of insurance and reinsurance of investment risks, establishment with participation of the state of an insurance company and ensuring its entry into the international insurance markets; granting the foreign investor the right to lease a land plot to place an enterprise with foreign capital for a favorable term for it; creation of a legal framework on the regulation of relations on attracting foreign investments for the development of mineral deposits; ensuring the implementation of special investment regimes in free economic zones and territories. Thus, the implementation of appropriate measures will eliminate a number of risks, revitalize the national economy and enter international market places. The example of the European countries confirms that the economy begins to flourish. Thus, in order to reach the level of development that Poland has, it is necessary to attract twice as much investment in the current 10 years as it is now. At the same time, it is necessary to invest in industries that are export-oriented, and then, perhaps, our country's economy will start to develop. Ukraine cannot stand aside from the global processes of globalization and therefore has all the rights to attract foreign investment.

Keywords: investments, investment activity, investors, indicators, estimates, foreign investments, investment attractiveness, investment climate, investment policy.

Вступ. Інтеграційні та глобалізаційні процеси, що спостерігаються у сучасному світовому господарстві, визначають виняткове значення інвестицій для становлення та розвитку вітчизняної економіки. Ефективне здійснення інвестиційної діяльності на сучасному етапі є основою для розвитку економіки України, забезпечення можливості її інтеграції в європейський соціально-економічний простір, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Економіка країни знаходиться на такому етапі розвитку, коли проблеми досягнення стабільного економічного зростання стають ключовими. Реалізація завдань розвитку ринкової економіки України, особливо у виробничій сфері, не призвела до очікуваного значного зростання ефективності виробництва як на мікро-, так і на макрорівні. Більшість вітчизняних підприємств не має достатнього обсягу ресурсів навіть для забезпечення простого відтворення, триває фізичний і моральний знос виробничого потенціалу. Отже, в таких умовах інвестування в розвиток підприємства є однією з головних умов його життєдіяльності. На сьогодні вітчизняні підприємства не мають потрібного теоретичного підґрунтя та методичного інструментарію щодо розробки ефективної інвестиційної політики. Негативні наслідки має недооцінка багатьма підприємцями теоретичного обґрунтування практичних інвестиційних рішень. Розвиток реформаційних процесів підтвердив неможливість такого підходу до вирішення завдань розвитку ринкових відносин. Для підвищення інвестиційної активності вітчизняних підприємств на державному рівні мають виконуватися такі важливі умови, як формування та реалізація виваженої інвестиційної політики, забезпечення сприятливого ділового клімату в країні, розвиток інвестиційного та інфраструктурного забезпечення інвестиційних процесів тощо.

Постановка проблеми. Україна має високий науковий і виробничий потенціал, однак майже не використовує його, наражаючи, таким чином, суспільство на економічну небезпеку та залежність у майбутньому від світової спільноти. Щоб не стати країною третього світу, вже сьогодні необхідно докласти значних зусиль для побудови сильної, конкурентоспроможної національної економіки, таким чином забезпечивши незалежність і високий рівень життя суспільства. Можливим шляхом вирішення цієї проблеми є значне інвестиційне впливання. Інвестиції займають одне з чільних місць в розвитку економічних процесів, вони є одним із найбільш вагомих, визначальних факторів розвитку будь-якої дер-

жави. За їх допомогою можливо стабілізувати соціально-економічне зростання та розвиток окремих суб'єктів підприємницької діяльності та покращити рівень одержуваних прибутків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про те, що розробленню проблем інвестування приділяється дуже велика увага українськими і зарубіжними вченими, такими як О. Амоша, Г. Бірман, І. Бланк, В. Гриньова, Б. Губський, А. Загородній, О. Коваленко, М. Кондратьєв, М. Лапуста, Ю. Макогон, А. Маршалл, П. Перерва, В. Шапіро, У. Шарп, В. Шермет, О. Ястремська та інші.

Виклад основного матеріалу. Метою дослідження є висвітлення стану та перспектив здійснення інвестування у підприємницьку діяльність підприємств України в умовах глобалізації фінансово-економічних відносин. Для досягнення цієї мети слід виконати такі завдання: уточнення понятійної бази інвестиційної проблематики в рамках функціонування підприємств; дослідження інвестиційного середовища країни; розгляд основних проблем інвестиційної діяльності; систематизація та поглиблення теоретичних знань; аналіз теоретичних засад формування інвестиційного клімату в Україні; оцінка перспективних змін інвестиційного клімату в економіці України; формування висновків. Інвестиції можна класифікувати за різними ознаками, яких в науковій літературі дуже багато. Метою класифікацій інвестицій є надання повної інформації для визначення найбільш вдалого капіталовкладення. Чим більше розширити ступінь деталізації ознак класифікації інвестицій, тим більше видів інвестицій можна запропонувати. Виходячи з різного рівня здійснення інвестиційної діяльності суб'єктами інвестування, інвестиції, на нашу думку, доцільно розділити на макрорівневі, основна мета яких – забезпечення сталого соціально-економічного розвитку та мікрорівневі, які здебільшого пов'язані із забезпеченням безперервності виробничого процесу на підприємстві. Методологічний підхід до визначення базового поняття «інвестиції» дозволяє обґрунтовано підійти до понять наступного рівня (інвестування, інвестиційний процес, інвестиційна діяльність) і розмежувати їх, спираючись на семантичні особливості, оскільки отожднення цих понять представляється не зовсім коректним. Методологія прийняття рішень у сфері інвестування містить формування категорій інвестиційного процесу та систему показників, що характеризують їх зміст [4, с. 477].

Інвестиційна привабливість підприємства – це сукупність характеристик його

виробничої, комерційної, фінансової, управлінської діяльності та особливостей інвестиційного клімату, що свідчать про доцільність здійснення інвестицій в нього. Тобто привабливим для інвестора буде таке підприємство, яке буде характеризуватися високим рівнем впровадження нових видів техніки і технологій, вдосконалюючи їх та масово використовуючи у виробництві. Таке підприємство зможе існувати в конкурентному середовищі і буде надійним важелем для встановлення стійких та стабільних позицій як на вітчизняних, так і на зарубіжних ринках, при цьому, без суттєвих перешкод завойовувати лідируючі позиції на світовому ринку, покращуючи свою репутацію, та конкурувати з іншими високоякісними товарами [9, с. 112].

Отже, першочерговим завданням, виконання якого зумовлює успіх у цій конкурентній боротьбі, є максимальне підвищення інвестиційної привабливості. Першим кроком вирішення даного завдання буде визначення існуючого рівня інвестиційної привабливості того чи іншого об'єкта. Тобто є необхідність кваліфікованої оцінки багаторівневої інвестиційної привабливості: міжнародної, внутрішньодержавної – секторної, міжгалузевої, внутрішньогалузевої, конкретного підприємства, проекту. Основними цілями оцінки інвестиційної привабливості є:

- визначення поточного стану підприємства та перспектив його розвитку;
- розробка заходів підвищення інвестиційної привабливості;
- залучення інвестицій у відповідних до інвестиційної привабливості обсягах та отримання комплексного позитивного ефекту від освоєння залученого капіталу.

Заключним етапом вивчення інвестиційного ринку є аналіз і оцінка інвестиційної привабливості окремих компаній і фірм, розглянутих як потенційні об'єкти інвестування. Така оцінка проводиться інвестором при визначенні доцільності здійснення капітальних вкладень у розширення й технічне переозброєння діючих підприємств; виборі для придбання альтернативних об'єктів приватизації; покупці акцій окремих компаній. Але й кожен господарюючий суб'єкт повинен виявити свої можливості для залучення зовнішніх інвестицій [10, с. 84]. Тому оцінка інвестиційної привабливості проводиться у зовнішньому і внутрішньому фінансовому аналізі.

Визначено, що для оцінки інвестиційної привабливості підприємства як об'єкта інвестування пріоритетне значення має аналіз наступних сторін його діяльності: 1. Аналіз

оборотності активів. Ефективність інвестування в значній мірі визначається тим, наскільки швидко вкладені засоби обертаються в процесі діяльності підприємства. 2. Аналіз прибутковості капіталу. Однією з головних цілей інвестування являється забезпечення високого прибутку в процесі використання вкладених засобів. Але в сучасних умовах підприємства можуть в значній мірі керувати показниками прибутковості (за рахунок амортизаційної політики, ефективності податкового планування і т. п.). В процесі аналізу можна досить повно дослідити потенціал його формування у співставленні з вкладеним капіталом. 3. Аналіз фінансової стійкості. Такий аналіз дозволяє оцінити інвестиційний ризик, пов'язаний з структурним формуванням інвестиційних ресурсів, а також виявити оптимальність фінансування поточної господарської діяльності. 4. Аналіз ліквідності активів. Оцінка ліквідності активів дозволяє визначити здатність підприємства платити по своїм короткостроковим зобов'язанням, попередити можливість банкрутства за рахунок швидкої реалізації окремих видів активів. Іншими словами, стан активів характеризує рівень інвестиційних ризиків в короткостроковому періоді [12, с. 101].

Оцінка інвестиційної привабливості підприємства за зазначеними показниками здійснюється, враховуючи стадії його життєвого циклу, оскільки на різних стадіях значення одних і тих же показників матимуть різну цінність для підприємства та його інвесторів. За даними Держстату у 2017 році в економіку України іноземними інвесторами з 76 країн світу вкладено 1630,4 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу) (рис. 1). Варто відзначити, простежуються значні коливання обсягу інвестицій, особливо різкий спад надходжень відбувався в 2014 та 2017 рр., що є своєрідним погіршенням розвитку економіки, адже в 2017 р. інвестиції скоротилися в 2,44 рази. Насправді, приплив інвестицій 2017 р. сильно впав порівняно з 2016 роком – на 57,5%, до 1 млрд. 817,2 млн. грн. із 4 млрд. 405,8 млн. грн.

Востаннє таке падіння було зафіксоване в 2014 році, коли надходження інвестицій знизилося на 55,1%. Щоправда, наступного року було відзначене значне зростання – на 53,5%, до 3 млрд. 763,7 млн. грн. При цьому обсяг прямих інвестицій на одну особу в 2017 році зріс на 4,3% – до 925 доларів. Максимальне зростання було зафіксоване в 2011 році, тоді на одну людину припадала 1 тисяча 084,3 долара, мінімальна сума інвестицій на одну особу була в 2016 році 886 доларів.

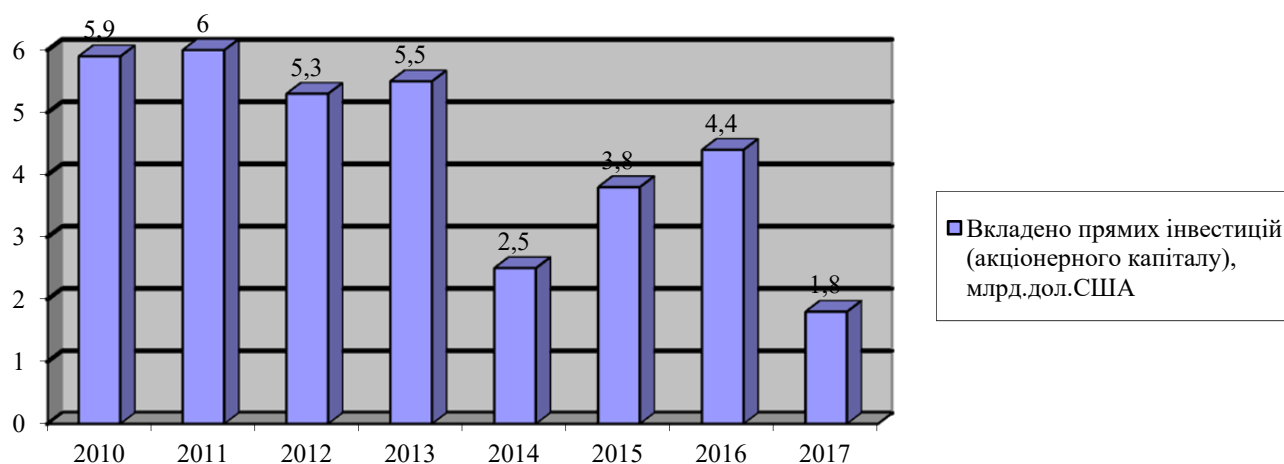

Рис. 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій 2010–2017 рр., млрд. доларів США

Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 31.12.2017 року становив 39144,0 млн. дол. США (рис. 2). Обсяг залучених із початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України у 2017 році становив 39,1 млрд. дол. США. Інвестиції спрямовуються у вже розвинуті сфери економічної діяльності. На підприємствах промисловості зосереджено 29,6% загального обсягу прямих інвестицій в Україну. Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. Станом на 31.12.2017 найвагоміші обсяги надходжень прямих інвестицій були спрямовані до установ та організацій, що здійснюють фінансову та страхову діяльність – 26,1% та підприємств промисловості – 27,3%.

До основних країн-інвесторів належать Кіпр – 25,6%, Нідерланди – 16,1%, Російська Федерація – 11,7%, Велика Британія –

5,5%, Німеччина – 4,6%, Віргінські Острови (Брит.) – 4,1%, і Швейцарія – 3,9%. Обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України у 2017 році складають 412,8 млрд. грн., що на 22,1% більше від обсягу капітальних інвестицій за відповідний період 2016 року. Отже, Україна залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні.

У рейтингу Doing Business 2018 Україна піднялась на +4 пункти і посіла 76 позицію зі 190 країн світу. Найбільший прогрес Україна продемонструвала у таких складових рейтингу: +105 пунктів (за 140-го на 35-те місце) по компоненту «одержання дозволів на будівництво» – завдяки зменшенню пайової участі в Києві з 10 до 2% та зниженню вартості послуг з технагляду; + 41 пункт по «сплаті податків» за зменшення та уніфікацію ставок

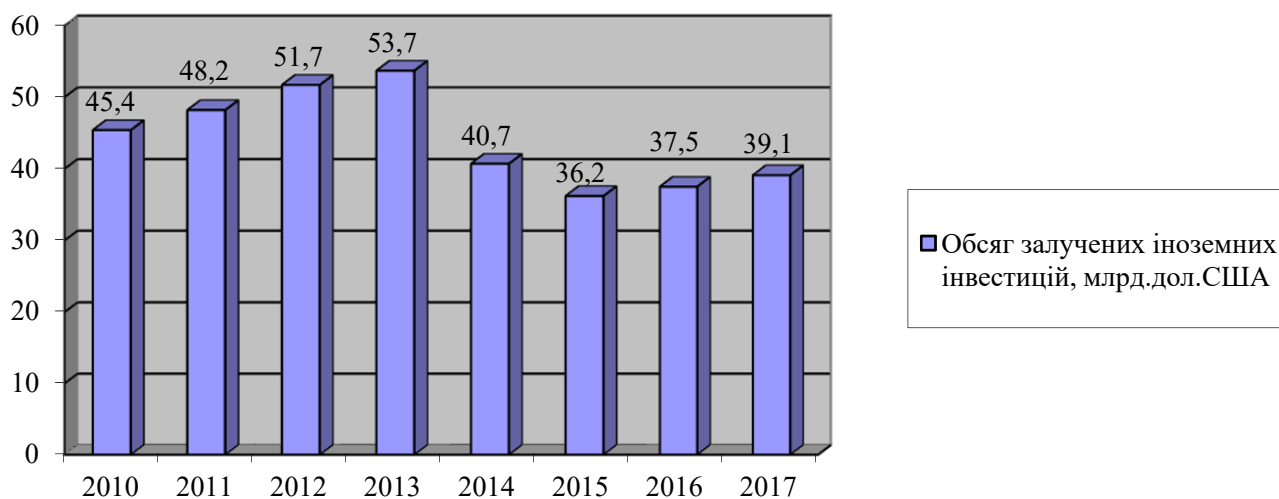

Рис. 2. Обсяг залучених іноземних інвестицій 2010–2017 рр., млрд. доларів США

ЄСВ. Відзначимо, що вирішальною реформою, що вплинула на підвищення позицій України в рейтингу, є спрощення реєстрації бізнесу.

Також, слід відзначити, що у рейтингу агентства Moody's Investors Service Україна покращила свій кредитний рейтинг в міжнародному економічному списку. Він змінився з Саа3 до Саа2, що означає зміна прогнозу зі «стабільного» на «позитивний».

Так, на поліпшення показників вплинуло проведення структурних реформ в Україні, що допомогло країні впоратися з борговим навантаженням і поліпшити позиції на зовнішніх ринках.

Крім того, у рейтингу Глобального індексу конкурентоспроможності (ГІК) 2017/2018 Україна покращила свої позиції на 4 пункти і зайняла 81 місце серед 137 країн світу, які досліджувались (у ГІК 2016/2017 – 85 місце серед 138 країн).

Для економічного розвитку будь-якого регіону України важливе значення має інвестування. Збільшення інвестицій в регіон є важливим завданням органів місцевого самоврядування, тому що це дозволить регіону вдосконалити виробництво продукції та підвищити її конкурентоспроможність, створити додаткові робочі місця та збільшити відповідні відрахування в місцеві бюджети, що в підсумку вплине на якість та рівень життя населення регіону. Диспропорції, що існують в економічному розвитку регіонів України небезпідставно вказують на необхідність збільшення інвестицій в економіку регіону. Сьогодні найбільш привабливими регіонами України для інвесторів є ті, що мають відносну соціальну стабільність, володіють багатими природними ресурсами і/або конкурентоспроможним виробничим комплексом.

За даними Головного управління статистики у Запорізькій області розглянемо

динаміку надходження прямих іноземних інвестицій, що відобразимо на рисунку 3. Проаналізувавши рисунок 3, слід зазначити, що прямі іноземні інвестиції до 2015 року по Запорізькій області мали тенденцію до зростання, але вже 2015 та 2016 році відбулося зменшення інвестицій до області через політичний конфлікт на Сході України та погіршення економічного становища України, що відповідно вплине на усі місцеві бюджети області та погіршиться соціально-економічна ситуація в області.

Для аналізу інвестиційного клімату по Запорізькій області проведемо аналіз інтенсивності динаміки щодо надходження прямих іноземних інвестицій. Знайдемо (табл. 1): базисні та ланцюгові абсолютні прирости та темпи приросту. Також визначимо середньорічний абсолютний приріст та темп приросту. Ряд динаміки, який ми досліджуємо є зімкненим і представлений як надходження прямих іноземних інвестицій в Запорізьку область за певний рік. Абсолютний приріст надходження прямих іноземних інвестицій в Запорізьку область за періоди з 2012–2013 рр., 2012–2014 рр., 2012–2015 рр., 2012–2016 рр. становив 90,0 млн. дол.; 137,8 млн. дол.; 52,2 млн. дол.; -55,9 млн. дол. відповідно від рівня 2012 року (базисний метод). Абсолютний приріст надходження прямих іноземних інвестицій в Запорізьку область в кожному році з 2012 по 2016 рр. становив 90,0 млн. дол.; 47,8 млн. дол.; -85,6 млн. дол.; -108,1 млн. дол. відповідно (ланцюговий метод).

Темп приросту надходження прямих іноземних інвестицій в Запорізьку область майже в кожному році спадав, розрахувавши це за двома методами. Визначимо середньорічний абсолютний приріст та темп приросту надходження прямих іноземних інвестицій в Запорізьку область. Середньорічний абсолютний приріст (за базисним методом):

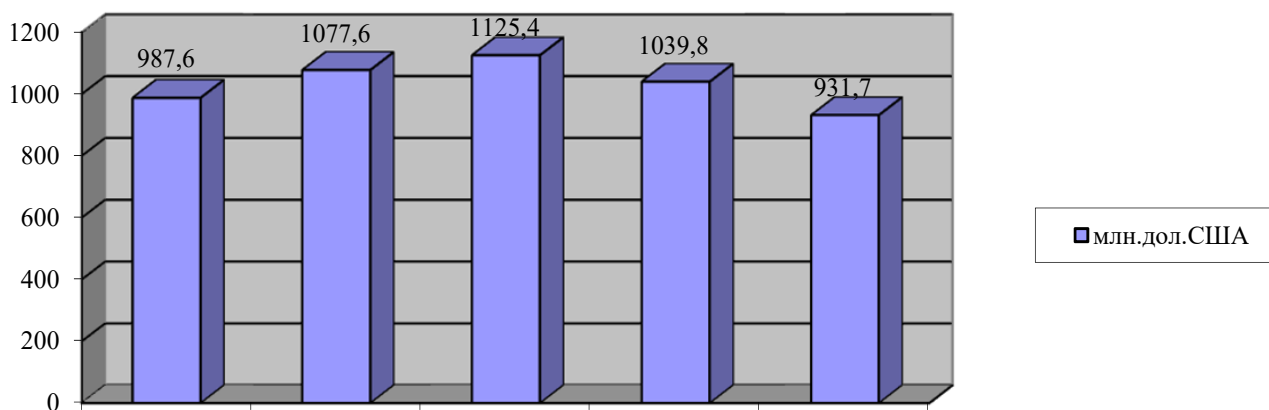

Рис. 3. Динаміка надходження прямих іноземних інвестицій в Запорізьку область за 2012–2016 рр.

Таблиця 1

Аналіз інтенсивності динаміки щодо надходження прямих іноземних інвестицій в Запорізьку область за 2012–2016 рр.

Показник	Роки				
	2012	2013	2014	2015	2016
Надходження прямих іноземних інвестицій в Запорізьку область, млн. дол. США	987,6	1072,6	1125,4	1039,8	931,7
Абсолютний приріст, млн. дол. США:					
– базисний	0	90,0	137,8	52,2	-55,9
– ланцюговий	-	90,0	47,8	-85,6	108,1
Темп приросту, %					
– базисний	0	9,1	14,0	5,3	-5,7
– ланцюговий	1	9,1	4,4	-7,6	-10,4

$$\bar{\Delta} = \frac{\Delta_{\text{бкін.}}}{m-1} = \frac{-55,9}{5-1} = -13,975 \text{ млн. дол. США}$$

Для визначення середньорічного темпу приросту обов'язково спочатку визначаємо середньорічний коефіцієнт росту (за базисним методом):

$$K_p = \sqrt[m-1]{\frac{K_{\text{бкін.}}}{K_{\text{бпоч.}}}} = \sqrt[4]{\frac{931,7}{987,6}} = 0,985,$$

$$T_p = 100 * 0,985 - 100 = -1,5\%.$$

За період з 2012 р. по 2016 р. в середньому в кожному році середньорічне надходження прямих іноземних інвестицій в Запорізьку область зменшувалося на 13,975 млн. дол. США або на 1,5%.

Органи місцевого самоврядування регіону мають активно долучатися до створення сприятливого інвестиційного клімату, так як це буде відображатися на його соціально-економічному розвитку. Також усі гілки влади та органи місцевого самоврядування мають працювати над створенням необхідних умов інвестування для вітчизняних інвесторів. І мова йде не про те, щоб надати їм гроші для здійснення інвестицій. Українському приватному капіталу потрібні гарантії від примусових вилучень і свавілля влади, система страхування від некомерційних ризиків, а також стабільні умови роботи при здійсненні довгострокових капіталовкладень. Завдяки потужному промисловому та аграрному комплексам спостерігається зростання залучення та освоєння інвестиційних ресурсів у 2017 році. Так, підприємствами та організаціями області за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 15,07 млрд. грн. капітальних інвестицій (3,7% від загального обсягу по Україні – це 9 місце серед регіонів), що в порівнянних цінах на 47,4% більше обсягів 2016 року. За цим показником Запорізька область посідає 2 місце серед областей України. Обсяг капітальних інвестицій на одну особу населення стано-

вив 8632 грн. проти 5795 грн. у 2016 році. Найбільше капітальних інвестицій освоєно в промисловій галузі регіону (9,8 млрд. грн., або 64,9% від загального обсягу) та сільсько-господарстві (2,7 млрд. грн., або 17,8%). За рахунок розвитку інвестиційної спроможності міста залучаються додаткові ресурси на розвиток економіки. Частка іноземних інвестицій у промисловість становить 65%. Це, переважно, харчова промисловість – 24,2%, машинобудування – 23,2%, металургія – 10,7%, енергетика – 5,9%. Найбільшими країнами-інвесторами в підприємства міста є: Кіпр (ПАТ «ДТЕК Дніпроенерго», ПАТ «Запорізький завод феросплавів», ПАТ «Запоріжтрансформатор» ТОВ «Запорізький титано-магнієвий комбінат» тощо), Швеція (ПАТ «Карлсберг Україна»), Республіка Корея (ПАТ «Запорізький автомобілебудівний завод»). На імідж регіону в цілому та на його інвестиційну привабливість позитивно впливає успішний досвід реалізації інвестиційних проектів. Місто планує залучати інвестиції переважно у сферу енергозбереження, енергоефективності, модернізації об'єктів інфраструктурного забезпечення міста та головних секторів економіки. Капітальні інвестиції у житлове будівництво становили 351,1 млн. грн. (2,3% від загального обсягу), з них 103,1 млн. грн. – кошти населення на будівництво житла.

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств та організацій – 12,7 млрд. грн. (84,1% загального обсягу), кошти місцевих бюджетів – 1,16 млрд. грн. (7,7%), кредити банків та інші позики – 776,5 млн. грн. (5,1%), кошти державного бюджету – 263,8 млн. грн. (1,7%), кошти населення на будівництво житла – 103,1 млн. грн. (0,7%). Реалізація найважливіших інвестиційних проектів регіону у 2018 році здійснюється за рахунок:

– державного фонду регіонального розвитку (ДФРР) – Міжвідомчою комісією з оцінки

відповідності інвестиційних програм і проєктів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів ДФРР, погоджено 25 проєктів області на загальну суму 226,6 млн. грн.;

– субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження – області передбачено 22,454 млн. грн., у тому числі на реалізацію заходів за рахунок частки субвенції обласному бюджету – 6,329 млн. грн.; фактично надійшло 2,494 млн. грн., у тому числі обласному бюджету – 1,408 млн. грн. (11,1% запланованого на рік);

– субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій – обсяг коштів субвенції області не доведений (по Україні – 5 млрд. грн.). Залишки невикористаних коштів субвенції 2017 року складають 38,936 млн. грн.;

– субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад – розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04.04.2018 № 201-р області передбачено 124,136 млн. грн.; кошти субвенції до області не надходили.

За підсумками 2017 року спостерігається підвищення рівня прямого іноземного інвестування. Так, обсяг прямих іноземних інвестицій з початку інвестування на 31.12.2017 склав \$ 915,7 млн. (2,3% від загального обсягу по Україні, 8 місце серед регіонів), що на 6,6% більше (9 місце), ніж на 01.01.2017. Протягом 2017 року в область надійшло \$ 44,7 млн. акціонерного капіталу нерезидентів, що у 3 рази більше, ніж за 2016 рік (\$ 14,9 млн.). Обсяг прямих іноземних інвестицій в розрахунку на одну особу на 31.12.2017 становив \$ 529,2 – це 7 результат серед регіонів. Найбільша частка іноземних інвестицій зосереджена у промисловості – 68,7% (у т. ч. у переробній – 53,5%); оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів – 13,8%. Переважну частку загального обсягу інвестицій – 76,5% складають надходження з країн ЄС.

Висновки. Для покращення інвестиційного клімату в Україні актуальним сьогодні є питання вдосконалення організаційно-правової бази стосовно забезпечення сприятливого інвестиційного клімату та створення фундаменту поліпшення конкурентоспроможності національної економіки. Для України потреба в залученні іноземних коштів визначається передусім таким ознаками, як: надзвичайна

низька інвестиційна активність власних товаровиробників, на яких вплинули зтяжна економічна криза, стагнації виробництва, значні стрибки рівня інфляції; необхідність виробничої модернізації технічної та технологічної бази, всієї інфраструктури загалом шляхом упровадження нових технологій, використовуючи досвід країн ЄС; необхідність модернізації та диверсифікації всіх сфер виробництва та забезпечення їх рівноваги на ринках; забезпечення можливості ефективного довгострокового вкладення фінансових ресурсів у розвиток підприємств та ефективного державного регулювання інвестиційними вкладеннями. Проте, незважаючи на суттєві проблеми у створенні сприятливого інвестиційного клімату, доречно відзначити, що Україна повільно, але впевнено просувається вперед до інтегрованого суспільства, що повинно забезпечити приплив нових іноземних інвестицій до вітчизняних підприємств.

Для зростання обсягів іноземних інвестицій доцільною може бути реалізація таких заходів, як:

– створення спеціального дорадчого органу (в рамках спільних комітетів, які будуть працювати відповідно до умов угоди між Україною та ЄС щодо асоціації та ЗВТ), який відповідатиме за координацію та розвиток інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС;

– створення в Україні інституції, яка б опікувалася досудовим (чи позасудовим) захистом інтересів іноземних інвесторів з урахуванням міжнародних стандартів та ділової етики;

– спрощення процедур із регламентації відносин держави і підприємців у сфері залучення іноземних інвестицій;

– впровадження надійної законодавчої системи страхування та перестраховування інвестиційних ризиків, заснування за участі держави страхової компанії і забезпечення її виходу на міжнародні страхові ринки;

– надання іноземному інвесторові права оренди на земельну ділянку для розміщення підприємства з іноземним капіталом на вигідний для нього термін;

– створення нормативно-правової бази з питань врегулювання відносин щодо залучення іноземних інвестицій для розроблення родовищ корисних копалин;

– забезпечення реалізації спеціальних режимів інвестиційної діяльності у вільних економічних зонах та територіях;

– залучення в інвестиційну сферу заощаджень іноземних громадян із використанням гарантійних механізмів їх повернення;

– створення системи гарантій стабільності для забезпечення довготермінового фінансування інвестиційних проектів.

Сприятливе інвестиційне середовище для України дає змогу поліпшити процес залучення іноземних інвестицій, примножити обсяги виробництва та є рушійною силою для модернізації та диверсифікації переважаючих пріоритетних сферах економіки, що дасть змогу запровадити інновації в різних галузях виробництва.

Покращити інвестиційний клімат можна, сконцентрувавши наявні ресурси в пріоритетних галузях виробництва економіки з подальшим їх перетворенням в інвестиції; вкладаючи інвестиції в людський потенціал, підвищуючи кількість кваліфікованих працівників, що призведе до економічного зростання; надаючи фінансування на більший термін з менш жорсткими умовами; поліпшуючи діловий клімат, оздоровлюючи довкілля; спрощуючи систему оподаткування, реєстрації та ліцензування, надаючи податкові пільги, передаючи державні замовлення «молодим» підприємствам, забезпечуючи фінансову підтримку; розробляючи регіональні плани під-

вищення інвестиційної привабливості всіх областей країни шляхом попереднього дослідження їх інвестиційного середовища; створюючи відповідні законодавчі акти стосовно зниження корумпованості органів державного та місцевого самоврядування та інших дискримінацій щодо інвесторів; підвищуючи прозорість укладання договорів між інвесторами та державою, забезпечуючи надійність та справедливість розподілу вкладів інвесторів.

Таким чином, реалізація відповідних заходів дасть змогу ліквідувати низку ризиків, пожвавити національну економіку та вийти на міжнародні ринки збуту. Приклад європейських країн підтверджує, що економіка починає розквітати. Так, щоб Україні досягти такого рівня розвитку, який має Польща, потрібно протягом 10 років залучати вдвічі більше інвестицій, ніж є зараз. Водночас вкладати кошти необхідно в галузі, які орієнтовані на експорт, тоді, можливо, економіка нашої держави почне розвиватися. Україна не може стояти осторонь світових процесів глобалізації, а тому і має всі права, для залучення іноземних інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Бланк І.О., Гуляєва Н.М. Інвестиційний менеджмент : підручник. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. 398 с.
2. Гукалюк А.Ф., Іванович І.М. Інвестиційна привабливість як чинник підвищення конкурентоспроможності території. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 6. С. 167–173.
3. Демидович В.В. Дослідження й регулювання існуючих підходів до оцінки інвестиційних процесів. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2016. № 2. С. 51–55.
4. Сорока М.В. Оцінювання інвестиційної діяльності машинобудівного підприємства на основі системи індикаторів. *Вісник НУВГП «Економіка»*. Рівне, 2014. Част. 5. Вип. 4(44). С. 476–483.
5. Олександренко І.В. Оцінка інвестиційного потенціалу регіонів. *Регіональна економіка*. 2014. № 3. С. 80–91.
6. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом : підручник. Київ : Лібра, 2013. 472 с.
7. Просович О.П. Понятійний апарат економіки інвестицій в Україні. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. *Проблеми економіки та управління*. Львів, 2013. Вип. 448. С. 223–226.
8. Федоренко В.Г. Інвестиційний менеджмент : навч. посібник. 2-е вид., доп. Київ : МАУП, 2014. 280 с.
9. Непран А.В. Формування та використання фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в Україні. *Фінанси України*. 2016. № 9. С. 111–128.
10. Лендел О.М. Теоретико-методичні аспекти здійснення інвестиційної діяльності в сучасних економічних умовах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 18. С. 83–87.
11. Коваленко Ю.М., Мельничук Т.О. Прямі іноземні інвестиції: національний і міжнародний аспект. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2014. № 1. С. 112–120.
12. Петухова О.М. Інвестування : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 336 с.
13. Мойсеєнко І.П. Інвестування : навч. посіб. Київ, 2013. 490 с.
14. Вовчак О.Д. Інвестування : навч. посіб. Львів : Новий Світ – 2000. 2016. 543 с.
15. Коваленко О.В., Янчуков Ю.О. Розвиток інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств енергетичної галузі Придніпровського економічного району. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*. 2015. Випуск 2(4). Частина 1. С. 150–156.
15. Руснак Ю.І. Вплив політико-правових чинників на формування інвестиційного клімату. *Право і суспільство*. 2016. № 1(2). С. 101–105.
16. Лубенченко О., Петришина Н. Проблеми залучення капітальних інвестицій в сучасних умовах. *Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія «Економіка і управління»*. 2015. Вип. 32. С. 279–287.

17. Караушу А.М., Вудвуд В.В. Проблеми формування та залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна*. 2014. Вип. 46. С. 81–84.
18. Юрчик І.Б., Маценко А.А. Іноземні інвестиції в Україні: проблеми та перспективи. *Молодий вчений*. 2016. № 5(32). С. 204.
19. Офіційний сайт BDO International Business Compass. URL: <https://www.bdo-ibc.com>.
20. Офіційний сайт Світового банку Doing Business. URL: <http://russian.doingbusiness.org/data>.
21. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
22. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України SMIDA. URL: <https://smida.gov.ua/>.
23. Офіційний веб-сайт Запорізької обласної державної адміністрації. URL: <http://www.zoda.gov.ua/news/40753pro-pidsumki-sotsialno-ekonomichnogo-rozvitku-zaporizkoji-oblasti-stanom-na-05.05.2018.html>.
24. Інвестиційний портал Запорізької області. URL: <http://investment.zoda.gov.ua/uk>.
25. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua>.
26. Інвестиційний клімат в Україні. URL: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economiccooperation/invest-climat>.

References:

1. Blank I.O., Hulciaieva N.M. (2012) *Investytsiinyi menedzhment: pidruchnyk*. Kyiv: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 398 p.
2. Hukaliuk A.F., Ivanovych I.M. (2014) Investytsiina pryvablyvist yak chynnyk pidvyshchennia konkurentospromozhnosti terytorii. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 6, pp. 167–173.
3. Demydovych V.V. (2016) Doslidzhennia y rehuliuвання isnuuiuchykh pidkhodiv do otsinky investytsiinykh protsesiv. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Derzhavne upravlinnia*, no. 2, pp. 51–55.
4. Soroka M.V. (2014) Otsiniuvannia investytsiinoi diialnosti mashynobudivnoho pidpriemstva na osnovi systemy indyikatoriv. *Visnyk NUVHP «Ekonomika»*. Chast. 5. Vyp. 4(44), pp. 476–483.
5. Oleksandrenko I.V. (2014) Otsinka investytsiinoho potentsialu rehioniv. *Rehionalna ekonomika*, no. 3, no. 80–91.
6. Peresada A.A. (2013) *Upravlinnia investytsiynym protsesom: pidruchnyk*. Kyiv: Libra, 472 p.
7. Prosovych O.P. (2013) Poniatiinyi aparat ekonomiky investytsii v Ukraini. *Visnyk NU «Lvivska politekhnika»*. *Problemy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 448, pp. 223–226.
8. Fedorenko V.H. (2014) *Investytsiinyi menedzhment: navch. posibnyk*. 2-e vyd., dop. Kyiv: MAUP, 280 p.
9. Nepran A.V. (2016) Formuvannia ta vykorystannia finansovoho potentsialu investytsiinoi diialnosti v Ukraini. *Finansy Ukrainy*, no. 9, pp. 111–128.
10. Lendiel O.M. (2016) Teoretyko-metodychni aspekty zdiisnennia investytsiinoi diialnosti v suchasnykh ekonomichnykh umovakh. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no.18, pp. 83–87.
11. Kovalenko Yu.M., Melnychuk T.O. (2014) Priami inozemni investytsii: natsionalnyi i mizhnarodnyi aspekt. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy*, no. 1, pp. 112–120.
12. Pietukhova O.M. (2014) *Investuvannia: navch. posib*. Kyiv: Tsentр uchbovoi literatury, 336 p.
13. Moiseienko I.P. (2013) *Investuvannia: navch. posib*. Kyiv, 490 p.
14. Vovchak O.D. (2016) *Investuvannia: navch. posib*. Lviv: Novyi Svit – 2000. 543 p.
15. Kovalenko O.V., Yanchukov Yu.O. (2015) Rozvytok investytsiino-innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv enerhetychnoi haluzi Prydniprovskoho ekonomichnoho raionu. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu. Seriya «Ekonomika»*. Vypusk 2(4). Chastyna 1, pp. 150–156.
15. Rusnak Yu.I. (2016) Vplyv polityko-pravovykh chynnykiv na formuvannia investytsiinoho klimatu. *Pravo i suspilstvo*, no. 1(2), pp. 101–105.
16. Lubenchenko O., Petryshyna N. (2015) Problemy zaluchennia kapitalnykh investytsii v suchasnykh umovakh. *Zbirnyk naukovykh prats Derzhavnoho ekonomiko-tekhnologichnoho universytetu transportu. Seriya «Ekonomika i upravlinnia»*. Vyp. 32, pp. 279–287.
17. Karaushu A.M., Vudvud V.V. (2014) Problemy formuvannia ta zaluchennia priamykh inozemnykh investytsii v ekonomiku Ukrainy. *Visnyk Lvivskoi komertsiiinoi akademii. Seriya ekonomichna*. Vyp. 46, pp. 81–84.
18. Yurchyk I.B., Matsenko A.A. (2016) Inozemni investytsii v Ukraini: problemy ta perspektyvy. *Molodyi vchenyi*, no. 5(32), p. 204.
19. Ofitsiinyi sait BDO International Business Compass. Available at: <https://www.bdo-ibc.com>.
20. Ofitsiinyi sait Svitovoho banku Doing Business. Available at: <http://russian.doingbusiness.org/data>.
21. Ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
22. Ahentstvo z rozvytku infrastruktury fondovoho rynku Ukrainy SMIDA. Available at: https://smida.gov.ua.
23. Ofitsiinyi veb-sait Zaporizkoji oblasnoi derzhavnoi administratsii. Available at: <http://www.zoda.gov.ua/news/40753/pro-pidsumki-sotsialno-ekonomichnogo-rozvitku-zaporizkoji-oblasti-stanom-na-05.05.2018.html>.
24. Investytsiinyi portal Zaporizkoji oblasti. Available at: <http://investment.zoda.gov.ua/uk>.
25. Ofitsiinyi sait Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy. Available at: <http://www.me.gov.ua>.
26. Investytsiinyi klimat v Ukraini. Available at: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economiccooperation/invest-climat>.